

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

та завдання до виконання практичних робіт
із навчальної дисципліни

«ЕКСПЕРТИЗА З ОХОРОНИ ПРАЦІ»

*(для студентів денної і заочної форм навчання за спеціальністю
263 – Цивільна безпека, освітня програма «Охорона праці»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2020

Методичні рекомендації та завдання до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Експертиза з охорони праці» (для студентів денної і заочної форм навчання за спеціальністю 263 – Цивільна безпека, освітня програма «Охорона праці») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : Я. О. Серіков, Л. С. Колибельнікова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 18 с.

Укладачі : канд. техн. наук, доц. Я. О. Серіков,
ст. викл. Л. С. Колибельнікова

Рецензент

В. Е. Абракітов, кандидат технічних наук, доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою охорони праці та безпеки життєдіяльності, протокол № 10 від 26.02.2020.

ЗМІСТ

1	ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	4
2	ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ І ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	4
3	РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ.....	5
	СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	6
	Додаток А Заява про надання експертного висновку.....	8
	Додаток Б Експертний висновок про відповідність технологічної, конструкторської, технічної документації нормативним актам з питань охорони праці	10
	Додаток В Перелік видів робіт, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.....	13

1 ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Робоча навчальна програма дисципліни «Експертиза з охорони праці» для студентів 4 курсу денної і заочної форми навчання всіх спеціальностей передбачає практичні заняття згідно зі змістом і тематикою дисципліни. Практичні заняття є складовою частиною навчального процесу студентів на рівні підготовки бакалаврів. Вони сприятимуть розвитку навичок самостійного вирішення питань експертизи з охорони праці у виробничій діяльності.

Мета практичних занять – доповнення і закріплення знань, набутих при вивченні теоретичного курсу, активізація творчих здібностей студентів, розвиток навичок роботи з нормативною і технічною літературою, з довідниками, а також підготовка до дипломного проектування та самостійного вирішення питань експертизи з охорони праці у виробничій діяльності.

Вивчення дисципліни «Експертиза з охорони праці» здійснюється на завершальному етапі перед роботою над бакалаврською дипломною роботою. Характерним для роботи над роботою є те, що студент самостійно вирішує чисельні питання, які потрібні для її повноти і якості. Тому ці методичні вказівки передбачають опрацювання студентами таких питань, які вирішуються за допомогою знань з інших споріднених дисциплін з охорони праці та нормативно-правових документів.

У ході практичних занять студенти повинні навчитися обґрунтовувати вибір заходів і засобів захисту від шкідливостей і небезпечностей на етапі проектування об'єктів, у конкретних виробничих умовах, при експертизі нещасних випадків, оформляти документи, що необхідні при проведенні експертизи з охорони праці.

2 ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ І ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

На практичних заняттях студенти вирішують питання проведення експертизи з охорони праці, аналізу пропонованих чи використовуваних заходів і засобів захисту працівників від небезпечних та шкідливих виробничих факторів. Це дасть їм змогу кваліфіковано вирішувати ці питання при роботі над бакалаврською дипломною роботою.

Практичні заняття проводяться у навчальний час відповідно до цих методичних вказівок. Під керівництвом викладача кафедри Охорони праці та безпеки життєдіяльності студенти опрацьовують завдання практичних занять відповідно з їх тематикою (табл. 1).

З РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Завдання для практичних занять, їхні варіанти викладач обирає для кожного студента окремо відповідно до вирішення того кола завдань, які передбачає процедура експертизи з охорони праці.

Таблиця 1 – Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4
1	Нормативно-правове забезпечення експертизи з охорони праці. Складання Заяви про надання експертного висновку	8	1
2	Практичні методи експертизи з охорони праці. Дерево небезпек. Складання Переліку видів робіт підвищеної небезпеки	9	1
3	Державний контроль і нагляд за дотриманням правил з охорони праці. Складання Експертного висновку	3	1
4	Система управління охороною навколишнього середовища на підприємствах	2	1
Усього годин		22	4

Звіт з практичної роботи оформляється студентом на скріплених паперових аркушах формату А-4 або в учнівському зошиті. На обкладинці він повинен мати необхідні вихідні дані (назва міністерства, університету, кафедри, назва завдання, спеціальність, курс і група, прізвище та ініціали студента і викладача, який веде дисципліну).

Результати практичних занять захищаються студентом. Звіт є формою поточного контролю знань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ // Відомості ВРУ. – 1992. – № 49. – С. 668.
2. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 № 2245-ІІІ // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 7. – С. 96.
3. Про прийняття за основу проекту Закону України про промислову безпеку : Постанова Верховної Ради України від 24.06.2009 № 1547-VІ.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
5. Про експертні організації : Лист Держгірпромнагляду України № 5489/0/11-07/6/12 від 03.07.2012.
6. Серіков Я. О. Основи охорони праці : навч. посібник / Я. О. Серіков ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 227 с.
7. Серіков Я. О. Безпека життєдіяльності – секьюритологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Я. О. Серіков, Л. Коженевські. – [2-е вид., доповнене]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 427 с.
8. Серіков Я. О. Основи охорони праці : електронний навч. посібник / Я. О. Серіков ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2010.
9. Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 84. – С. 75.
10. Про затвердження Порядку визначення граничного розміру тарифу на проведення експертизи стану безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2009 № 1251 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 91. – С. 34.

11. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи з питань техногенної безпеки проектів будівництва об'єктів, що можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації техногенного і природного характеру та вплинути на стан захисту населення і територій, та переліку зазначених об'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2008 № 767 // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 67. – С. 11.

12. Про порядок проведення державної експертизи (перевірки) проектної документації на будівництво та реконструкцію виробничих об'єктів і виготовлення засобів виробництва на відповідність їх нормативним актам про охорону праці : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.06.1994 № 431.

13. Про затвердження Порядку проведення огляду, випробування та експертного обстеження (технічного діагностування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.2004 № 687 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 61. – С. 68.

14. НПАОП 0.00–6.21–02 Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки. – [Чинний від 2002-07-11]. – Київ : Основа, 2003. – 16 с.

15. Про затвердження Методика визначення ризиків та їх прийнятих рівнів для декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України № 637 від 04.12.2002.

16. Про затвердження Методичних рекомендації щодо розроблення та оформлення висновків експертизи для видачі дозволів Державним комітетом України з нагляду за охороною праці та його територіальними управліннями : Наказ Держгірпромнаглядом України № 99 від 14 04 2004.

17. Про затвердження Порядку видачі дозволів Державним комітетом України з нагляду за охороною праці та його територіальними органами : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2003 № 1631 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 42. – С. 50.

Додаток А
Заява про надання експертного висновку

Начальнику
ДП «_____ ЕТЦ»
_____
м. _____
вул. _____

ЗАЯВА

Прошу Вас надати висновок експертизи щодо додержання

_____
(найменування суб`єкта господарської діяльності)

вимог законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки під час виконання робіт підвищеної небезпеки за переліком згідно додатку 2 до «Порядку видачі дозволів»

Заявник: _____
(ПБ роботодавця)

Юридична
адреса _____
Фактична
адреса _____
Адреса
виробництва _____
Телефон _____
Тел./факс _____
Номер рахунку та найменування відділення
банку _____
Код виду економічної діяльності (КВЕД) згідно довідки
статуправління _____
Код ОКПО (ЗКПО,
ІПН) _____

Роботодавець _____

Додаток до Заяви про надання висновку експертизи

Перелік видів робіт підвищеної небезпеки

№ з/п	Найменування робіт підвищеної небезпеки	Номер позиції додатка Б до Порядку видачі дозволів	Кількість працівників, що виконують заявлену роботу
----------	---	---	--

Додаток Б
Експертний висновок про відповідність технологічної,
конструкторської, технічної документації нормативним актам з
питань охорони праці

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ГІРНИЧОГО НАГЛЯДУ ТА
ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ

(найменування територіального органу)

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК N
про відповідність технологічної, конструкторської, технічної
документації нормативним актам з питань охорони праці

М. _____ « ____ » _____ 20 ____ р.

(назва проекту, адреса місця

виготовлення засобів виробництва)

який опрацьовано

(назва технологічної, конструкторської,

технічної організації, її адреса)

Проект подано _____
(власник, який подав на експертизу)

Експертний висновок зроблено згідно з договором від
« ____ » _____ 20 ____ р. № _____
з таких документів: _____

I Загальна характеристика засобу виробництва

(зазначається призначення засобу виробництва, його потужність,

---

основні технічні рішення, методи (стадії) одержання продукту,

---

відходи виробництва, їх очистка, утилізація)

II Оцінка проектних рішень з питань охорони праці

Під час перевірки поданих матеріалів фахівцями _____

(найменування органу Держгірпромнагляду, а також

залучених організацій, прізвища та ініціали фахівців)

виявлено такі порушення нормативних актів з питань охорони праці:

(частина проекту, номер креслення, назва нормативного акта

і номер пункту (пунктів), які порушені)

III Загальний висновок з проекту

На підставі вивчення поданих матеріалів _____

(назва органу Держгірпромнагляду)

вважає, що проектна документація

(назва проекту)

_____ вимогам нормативних актів
(відповідає чи не відповідає)

з питань охорони праці.

Будівництво та реконструкція виробничих об'єктів і
виготовлення засобів виробництва _____

(дозволяється, забороняється,

або може бути розпочато за умови виконання таких заходів -

вказати необхідне)

Посада керівника органу

Держгірпромнагляду

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

Додаток В
**Перелік видів робіт, машин, механізмів, устаткування підвищеної
небезпеки**

**ПЕРЕЛІК
видів робіт підвищеної небезпеки**

1. Технічний огляд, випробування, експертне обстеження, технічне діагностування машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що зазначені у додатку 3 до Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки та пункті 1 додатку 7 до такого Порядку.

2. Монтаж, демонтаж, налагодження, ремонт, технічне обслуговування, реконструкція машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що зазначені у додатку 3 до Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

3. Виробництво, переробка, розподіл та застосування шкідливих небезпечних речовин 1, 2 і 3 класу небезпеки, а також аміаку, водню та продуктів розділення повітря.

4. Вибухові роботи та роботи, пов'язані з використанням енергії вибуху.

5. Утилізація зброї, звичайних видів боєприпасів та виробів ракетної техніки.

6. Газонебезпечні роботи та роботи у вибухопожежонебезпечних зонах.

7. Переробка нафти, вуглеводневих газів і конденсату.

8. Спорудження магістральних газопроводів, нафтопроводів і продуктопроводів (нафтопродуктопроводів, аміакопроводів, етиленопроводів тощо), систем газопостачання природним та зрідженим газом.

9. Роботи з вироблення агломерату, коксу, розплавів чорних і кольорових металів та сплавів на основі таких металів, заготовок для прокатного виробництва, готового прокату, металевих труб і феросплавів.

10. Буріння, експлуатація та капітальний ремонт свердловин під час геологічного вивчення і розробки родовищ корисних копалин.

11. Зберігання балонів, контейнерів, цистерн та інших ємностей із стисненим, зрідженим, отруйним, вибухонебезпечним та інертним газом, їх заповнення, спорожнення і ремонт.

12. Роботи в діючих електроустановках напругою понад 1 000 В та в зонах дії струму високої частоти.

13. Підземні та відкриті гірничі роботи.

14. Маркшейдерські роботи.

15. Роботи в колодязях, шурфах, траншеях, котлованах, бункерах, камерах, колекторах, замкнутому просторі (ємностях, боксах, топках, трубопроводах).

16. Земляні роботи, що виконуються на глибині понад два метри або в зоні розташування підземних комунікацій чи під водою.

17. Водолазні роботи.

18. Роботи верхолазні та скелелазні, що виконуються на висоті 5 метрів і більше над поверхнею ґрунту, з перекриття або робочого настилу, та роботи, що виконуються за допомогою підйомних і підвісних колісок, механічних підйомачів та будівельних підйомників.

19. Зведення, монтаж і демонтаж будинків, споруд, зміцнення їх аварійних частин, електропрогрівання бетону та електророзморожування ґрунтів.

20. Будівництво, ремонт, експлуатація та ліквідація підземних споруд, не пов'язаних з видобутком корисних копалин.

21. Лісосічні роботи, трелювання, транспортування та сплав лісу.

22. Роботи із збагачування корисних копалин.

23. Зварювальні, газополум'яні, наплавні роботи.

24. Обстеження, ремонт та чищення димарів, повітропроводів.

25. Роботи із збереження та переробки зерна.

26. Звалювання та розпилювання блоків природного каменю.

ПЕРЕЛІК

машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки

1. Устаткування, пов'язане з використанням, виготовленням, переробкою, зберіганням, транспортуванням, утилізацією чи знешкодженням небезпечних або шкідливих речовин.

2. Технологічне устаткування та лінійні частини магістральних газопроводів, нафтопроводів, продуктопроводів (нафтопродуктопроводів, аміакопроводів, етиленопроводів тощо).

3. Технологічне устаткування, лінійні частини та їх елементи систем газопостачання природним і зрідженим газом суб'єктів господарювання та населених пунктів, а також газовикористовуюче обладнання потужністю понад 100 кВт.

4. Технологічне устаткування систем промислового та міжпромислового збору нафти і газу.

5. Технологічне устаткування об'єктів нафтогазовидобувної промисловості.

6. Технологічне устаткування для утилізації зброї, звичайних видів боєприпасів та виробів ракетної техніки.

7. Гірничошахтне та гірничорятувальне устаткування.

8. Устаткування для видобутку та транспортування корисних копалин відкритим способом.

9. Конвеєрні стрічки для вугільної, гірничорудної, нерудної, металургійної та коксохімічної промисловості.

10. Устаткування для дроблення, сортування, збагачення корисних копалин і огрудкування руд та концентратів, технологічне обладнання з переробки природного каменю.

11. Устаткування та технічні засоби для виготовлення, використання і транспортування вибухових матеріалів і виробів на їх основі, комплекси для їх переробки та зберігання.

12. Технологічне устаткування хімічної, біохімічної, нафтохімічної, нафтогазопереробної, металургійної, коксохімічної, ливарної, олійно-жирової, ефіроолійної, деревообробної промисловості, хлор- та аміаковикористовуючих виробництв.

13. Технологічне устаткування для целюлозно-паперового виробництва, переробки пластмас, полімерних матеріалів і гумотехнічних виробів.

14. Електрообладнання, призначене для експлуатації (застосування) у вибухонебезпечних зонах.

15. Електричне устаткування електричних станцій та мереж, технологічне електрообладнання напругою понад 1 000 В.

16. Парові і водогрійні котли теплопродуктивністю понад 0,1 МВт.

17. Посудини, що працюють під тиском понад 0,05 МПа.

18. Трубопроводи пари та гарячої води з робочим тиском понад 0,05 МПа і температурою води вище 110° С, які підлягають реєстрації в територіальних органах Держгірпромнагляду.

19. Вантажопідіймальні крани і машини, ліфти, ескалатори, канатні дороги, підйомники, зокрема будівельні, та фунікулери.

20. Технологічні транспортні засоби, що підлягають реєстрації в територіальних органах Держгірпромнагляду.

21. Атракціони підвищеної небезпеки стаціонарні, пересувні та мобільні.

ПЕРЕЛІК

видів робіт підвищеної небезпеки, які виконуються на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази роботодавця вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки

1. Радіологічний (дозиметричний) і піротехнічний контроль.
2. Виготовлення та випробування вантажозахоплюючих пристроїв (стропів, траверсів, грейферів, захватів).
3. Експлуатація і ремонт водозбірних споруд.
4. Продавлювання тунельних конструкцій під будинками, спорудами, магістралями і водоймищами, крім земляних робіт, що виконуються на глибині понад 2 метри або в зоні розташування підземних комунікацій чи під водою.
5. Роботи із застосуванням піротехнічних виробів.
6. Експлуатація, обслуговування, ремонт технологічного устаткування харчової, переробної, поліграфічної, легкої та текстильної промисловості.
7. Ремонтні, монтажні, будівельні та інші роботи, що виконуються на висоті понад 1,3 метра, крім робіт верхолазних та скелелазних, що виконуються на висоті 5 метрів і більше над поверхнею ґрунту, з перекриття або робочого настилу та робіт, що виконуються за допомогою підйомних і підвісних кошиків, механічних підйомачів та будівельних підйомників.
8. Навчання з питань охорони праці працівників інших суб'єктів господарювання.

ПЕРЕЛІК

машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що експлуатуються (застосовуються) на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази роботодавця вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки

1. Машини, механізми, устаткування для буріння, ремонту свердловин на суходолі і в акваторії моря.
2. Машини, механізми, устаткування для харчової, переробної, поліграфічної, легкої та текстильної промисловості.
3. Ковальсько-пресове устаткування.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
та завдання до виконання практичних робіт
з навчальної дисципліни

«ЕКСПЕРТИЗА З ОХОРОНИ ПРАЦІ»

*(для студентів денної і заочної форм навчання за спеціальністю
263 – Цивільна безпека, освітня програма «Охорона праці»)*

Укладачі : **СЕРІКОВ** Яків Олександрович,
КОЛИБЕЛЬНИКОВА Людмила Степанівна

Відповідальний за випуск *В. Е. Абракітов*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Л. С. Колибельнікова*

План 2018, поз. 234М

Підп. до друку 07.04.2020. Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк арк. 1,0.
Тираж 5 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.